

Competențele și obiectivele unei lecții

Prof. Toma Magdalena, Școala Gimnazială « Anton Pann », Ploiești

În contextul actual, se vorbește tot mai mult despre faptul că demersul didactic este personalizat și exprimă dreptul cadrului didactic (ca și al autorului de manual) de a lua decizii pentru modalitățile pe care le consideră bune în creșterea calității procesului didactic, respectiv răspunderea personală pentru a asigura elevilor un parcurs școlar individualizat, în funcție de condiții și cerințe specifice.

A urmări obiectivele educației centrate pe competențe presupune:

- A pune accentul pe competențele pe care elevul trebuie să le stăpânească la finalul fiecărui an școlar și la sfârșitul școlarității obligatorii. Accentul cade pe ceea ce trebuie să știe, dar mai ales să facă elevul cu ceea ce știe. Rolul dascălului este acela de a organiza învățarea cât mai adecvat pentru a duce elevii la nivelul așteptat.

- A da sens învățării, a arăta elevului la ce-i folosește ceea ce învață în școală. Pentru aceasta e necesar să se depășească mentalitatea că materia ce trebuie reținută/învățată pe dinafară. Din contră, abordarea prin competențe îl învață pe elev să raporteze permanent învățarea la situații care au sens pentru el și să utilizeze achizițiile sale în aceste situații.

- A certifica achizițiile elevului în termeni de rezolvare de situații concrete și nu în termenii unei sume de cunoștințe și de deprinderi pe care le va uita, pe care nu știe cum să le folosească în viața activă.

Învățarea tradițională	Învățarea bazată pe dezvoltarea competențelor
<ul style="list-style-type: none">• Instruire centrată pe profesor• Predare de informații• Bazată pe cunoștințe• Predare bazată pe disciplinele tradiționale• Elevii primesc informații• Organizare formală a colectivului sau a mobilierului clasei• Accentul pe învățare în vederea stocării și redării de informații	<ul style="list-style-type: none">• Instruire centrată pe elev• Schimb de informații, facilitarea transferului• Gândire critică, luare de decizii bine informate• Abordare holistică, în funcție de nevoile elevului• Elevii pun întrebări și rezolvă situații-problemă• Aranjamente flexibile, în funcție de specificul activității și al colectivului• Accentul pe înțelegere/aplicare/integrare/transfer

<ul style="list-style-type: none"> • Evaluarea în mare parte prin examene, pe sistemul recompensă/pedeapsă • Învățare pasivă • Răspuns ca reacție • Un singur mijloc media • Muncă individuală 	<ul style="list-style-type: none"> • Diversitate de evaluări • Învățare activă, exploratoare, bazată pe cercetare • Acțiune interactivă, planificată • Multimedia • Muncă în echipă
---	--

Relația dintre competențe și obiectivele operaționale ale lecției

Predarea bazată pe competențe asigură centrarea instruirii pe finalități precise și pe subiectul învățării, trecerea de la focalizarea pe conținuturi la formarea competențelor, identificarea achizițiilor de bază, identificarea elementelor care susțin progresul școlar, proiectarea personalizată a instruirii și construirea unor activități de învățare individualizate.

Pentru procesul didactic, momentul de pornire este esențial în proiectarea și desfășurarea oricărei activități. Aceasta presupune inventarierea elementelor ce țin de circumstanțele educaționale exterioare (școală, dotări etc.) și a nivelului inițial de pregătire al elevilor. În proiectarea unui proces de instruire se pune accent pe experiența anterioară a elevilor. Pentru aflarea acesteia, se poate aplica un test inițial diagnostic. O apreciere corectă a nivelului inițial al elevilor permite proiectarea didactică mai apropiată de cerințele unei instruirii individualizate.

Proiectarea instruirii presupune următoarele momente mai importante:

- identificarea competențelor asumate;
- identificarea resurselor de instruire: curriculum scris, metode, mijloace, materiale auxiliare;
- elaborarea strategiilor de instruire;
- evaluarea procesului de instruire;
- reglarea și ameliorarea procesului educațional desfășurat și a elementelor sale.

Componenta esențială a programei este cea referitoare la competențe specifice și conținuturi. Competențele specifice se definesc pe obiect de studiu și se formează pe parcursul unui an școlar. Ele sunt derivate din competențele generale, fiind etape în dobândirea acestora. Competențelor specifice li se asociază prin programă unități de conținut. Conținutul se prezintă sub forma unui cumul de informații, deprinderi, atitudini, ce derivă din idealul educațional al societății, din sarcinile specifice pe care le de îndeplinit educația în sprijinul integrării cu succes a individului în și pentru societate. Astfel, conținutul activității de instruire este dimensionat

conjunctural, în funcție de dezvoltarea societății, de specificul ei cultural, de interesele și ideile sau curentele dominante, elemente ce se vor diferenția în timp și spațiu.

Competențele specifice se exersează în diferite situații de învățare, prin anumite activități specifice, într-o diversitate de forme și pe baza unor suporturi corespunzătoare oferite. Ele sunt și criterii orientative în procesul de evaluare.

Proiectarea pas cu pas de la planificarea calendaristică la cea pe unități de învățare și până la proiectarea unei lecții este un proces amplu. Proiectarea presupune etapele următoare:

- Lectura, înțelegerea și interpretarea programei;
- Stabilirea unităților de învățare;
- Planificarea calendaristică orientativă;
- Proiectarea unităților de învățare.

Obiectivele operaționale se transformă la nivelul elevilor în comportamente observabile, oferindu-i profesorului posibilitatea să constate ce achiziții au obținut elevii pe parcursul unei secvențe de instruire sau al unei lecții. În concluzie, aceste obiective trebuie elaborate pentru fiecare lecție iar, odată identificate, se impune cu necesitate comunicarea lor elevilor, cu scopul de a-i preveni în legătură cu demersurile în care vor fi implicați și pentru a-i motiva în mai mare măsură pentru activitatea de instruire-învățare.

Au fost elaborate instrumente care îi pot facilita profesorului procesul de operaționalizare.

Utilizarea taxonomiilor elaborate sub de Benjamin Bloom (1956), în special a taxonomiei domeniului cognitiv, a pus în evidență atât avantajele, cât și dezavantajele. În funcție de conținutul lor obiectivele operaționale sunt cognitive, afective și psihomotorii.

Pentru fiecare tip de obiective s-a elaborat câte o taxonomie în care se delimitează operații cu grade diferite de complexitate și de accesibilitate pentru elevii implicați în învățare.

Astfel pentru domeniul cognitiv, americanul Benjamin Bloom a elaborat șase clase comportamentale: cunoaștere, comprehensiune, aplicare, analiză, sinteză, evaluare.

Ca verbe de operaționalizare a obiectivelor pedagogice de ordin cognitiv se pot utiliza:

Competențe vizate	Comportamente posibile ale elevului
1. Cunoaștere (date, termeni, clasificări, metode, teorii, categorii)	a defini, a recunoaște, a distinge, a identifica, a enumera, a numi, a reproduce, a alege, a formula

<p>2. Înțelegere (capacitatea de a raporta noile cunoștințe la cunoștințele anterioare prin:</p> <ul style="list-style-type: none"> – transpunere – interpretare – extrapolare 	<p>a transforma, a ilustra, a redefini, a interpreta, a reorganiza, a explica, a demonstra, a extinde, a extrapola, a estima, a determina, a distinge, a generaliza, a parafraza, a rescrie, a rezuma</p>
<p>3. Aplicare a noilor cunoștințe</p>	<p>a aplica, a generaliza, a utiliza, a alege, a clasifica, a restructura, a schimba, a demonstra, a descoperi, a manipula, a modifica, a prezenta, a folosi</p>
<p>4. Analiza pentru:</p> <ul style="list-style-type: none"> – căutarea elementelor – căutarea relațiilor – căutarea principiilor de organizare 	<p>a distinge, a identifica, a recunoaște, a analiza, a compara, a deduce, a detecta, a diferenția, a ilustra, a alege, a separa, a dirija</p>
<p>5. Sinteza pentru:</p> <ul style="list-style-type: none"> – crearea unei opere personale – elaborarea unui plan de acțiune – derivarea unor relații abstracte dintr-un ansamblu 	<p>a scrie, a relata, a produce, a proiecta, a planifica, a propune, a deriva, a formula, a sintetiza, a aborda pe categorii, a combina, a compune, a imagina, a explica, a modifica, a organiza, a planifica, a rezuma, a rescrie</p>
<p>6. Evaluarea prin:</p> <ul style="list-style-type: none"> – critică internă – critică externă 	<p>a judeca, a argumenta, a valida, a decide, a evalua, a compara, a contrasta, a standardiza, a aprecia, a descrie, a justifica, a interpreta</p>

Bibliografie:

- Cucoș, C., (1998), *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași.
- Păun, E., Potolea, D., (coord.), (2002), *Pedagogie. Fundamentări teoretice și demersuri aplicative*, Editura Polirom, Iași.
- Negeț-Dobridor, I., (2008), *Teoria generală a curriculumului educațional*, Editura Polirom, Iași.